

POČETAK I PRVI KORACI ŽUPE U RATNOM VIHORU

(Uz male ispravke i dodatke, preuzeto iz pastoralno-informativnog lista *Crkva na kamenu*, br. 5/1995.

Reportažu o župi napisala je gđa Nevena Erceg).

Župu svetog Ivana Apostola i Evanđelista, zajedno s još tri gradske župe u Mostaru (Rudnik-Orlac – sv. Mateja, Cim – sv. Marka, Ilići – sv. Luke), osnovao je Mostarsko-duvanjski biskup Pavao Žanić, na Bogojavljenje 6. siječnja 1993. Ove župe nastale su na prostoru dotadašnje prostrane katedralne župe koja je posvećena Mariji Majci Crkve i Kraljici neba i zemlje.

Prvim župnikom ove župe imenovan je dotadašnji katedralni župnik mons. don Ivan Vukšić. Prva briga bila mu je naći liturgijski prostor za slavljenje Euharistije, dijeljenje sakramenata i katehizaciju djece, te prostorije za rad Župnog caritasa. Trebalo je organizirati takva dva centra, jedan na desnoj a drugi na lijevoj obali rijeke Neretve. U suradnji s civilnim i vojnim vlastima Mostara za liturgijski prostor župnik je dobio *Tvrtkov dom* (nekadašnji "Abrašević") u Šantićevoj ulici, kojoj je doskora vraćen stari naziv Ričina, a odnedavno se zove Ulica Mile Budaka. U tim prostorijama otvoren je i Župni caritas.

Na lijevoj obali Neretve, u Zaliku, za liturgijski prostor i Župni caritas, vojne vlasti dodijelile su atomsko sklonište u sklopu prostora "Salon namještaja". Budući da su bila česta granatiranja tih prostora od srpskih postrojbi, moralo se s vjernicima ići na sigurnije mjesto.

U Tvrtkovom domu i atomskom skloništu

Prvu misu na području župe u spomenutom *Tvrtkovu domu* imao je župnik don Ivan, 18. siječnja 1993. u 9 sati, a u Zaliku istoga dana u 11 sati. Odazvao se mali broj vjernika: u *Tvrtkovu domu* oko tridesetak, a u Zaliku oko desetak osoba, te više muslimana koji su pažljivo pratili misu, jer je slavljena na otvorenome zato što je sklonište namjerno bilo zatvoreno. Strah od granata i „fratriranih ili fraateziranih vjernika“ bili su uzrokom ovako slaba odaziva pravih vjernika koji poštuju odredbe Crkve i mjesnoga biskupa. Župnik se nije dao pokolebati nego je nastavio s organizacijom župe. Imenuje ljude za rad u Župnom caritasu. U *Tvrtkovu domu* to su bili: Pero Gabrić i Anka Gjenero, a orguljašica u improviziranoj crkvi bila je Nevena Erceg. U Zaliku su za karitativni rad bili određeni: Jure Primorac, Zdravko Buhač, Ivica Bošnjak i Andrija Zovko koji su ujedno vodili i brigu oko uređenja i održavanja liturgijskog prostora u Splitskoj ulici.

Tadašnji biskup koadjutor Ratko Perić predstavio je don Ivana Vukšića vjernicima u *Tvrtkovu domu* i Zaliku kao njihova zakonita župnika. U *Tvrtkovu domu* molila se svaki dan krunica prije večernje mise. Svakodnevna misa bila je s kratkom homilijom koja se odnosila na pročitano Evanđelje. Na večernjoj misi su se okupljale samo stare osobe, ali su svakodnevno pristizale zrele i mlađe osobe. Uveden je i vjeronauk za prvopričesnike i krizmanike, dok škola zbog ratnih okolnosti još nije radila.

Plodovi predanoga pastoralnog rada uskoro su se pokazali. Vjernici su počeli uviđati da im Crkva poklanja više pažnje i brige nego do sada, jer šalje svećenike među njih da im budu na raspolaganju, osobito u ovakvim teškim ratnim prilikama. Iz nedjelje u nedjelju broj vjernika na misama se povećavao, tako da je *Tvrtkov dom* postao pretijesan.

Župni ured u sveučilišnoj knjižnici

Župnik je imao svoj stan i župni ured u Sveučilišnoj knjižnici u Ulici Branitelja broj 3. Ova zgrada je dodijeljena na korištenje Biskupskom ordinarijatu u Mostaru nakon što je granatama uništena a potom izgorjela zgrada Biskupije. Župljani su se stalno navraćali tražeći karitativnu pomoć, ali i za duhovne potrebe. Svjesni su da je jedino svećenik onaj koji je u teškim prilikama mogao utješiti, ohrabriti i dati volju za život. Župniku don Ivanu dolazili su svakodnevno ne samo katolici, nego pravoslavni, muslimani i svi građani, jer su smatrali da svima pripada. Odatle je svakodnevno išao u Zalik.

U skloništu misa

U Zaliku se do don Ivanova dolaska misa nikad nije slavila. Na Cvjetnicu 1993. tamo je svečano pjevana Muka Isusova, a narod je od ganuća plakao. Pod granatama se išlo svaki dan u Zalik preko brane. Obredi Velikog tjedna obavljani su kao da uopće nije rat i bili su veoma dobro posjećeni. Na Uskrs 1993. vjernici Zalika pripremili su gozbu, donijeli su u župne prostorije raznog jela i pića i nakon misnog slavlja nastalo je čašćenje i čestitanje. Častili su i prisutne muslimane koji su se stalno navraćali u Župni caritas. Ovdje treba istaknuti da Župni caritas pri raspodjeli hrane, odjeće, lijekova i drugih potrepština nikada nije razlikovao ljude po vjeri ili naciji. Svaka je obitelj imala svoj obiteljski karton s brojem članova, jer se prema tome broju dijelila karitativna pomoć. Ovdje napominjemo da muslimanima nije bilo drago što se u Zaliku okuplja ovoliki broj Hrvata katolika i da su neki znali javno prosvjedovati govoreći kako ti prostori njima pripadaju. Sam župnik doživio je nekoliko puta zaustavljanja na Carinskom mostu od muslimanske straže. Sukobi s muslimanima svakodnevno su se mogli očekivati, jer su oni organizirali svoju vojsku i policiju koja se neprijateljski počela postavljati prema Hrvatima. Nažalost, ono što se očekivalo, to se i dogodilo 9. svibnja, izbio je krvavi rat između muslimana i Hrvata u Mostaru.

Otmica i zatočeništvo

Ovaj sukob napravio je pravi kaos u gradu, koji se nalazio u plamenu. Muslimanske snage su prodrle u iznajmljenu zgradu Sveučilišne knjižnice u kojoj je bio smješten Biskupski ordinarijat i Župni ured sv. Ivana Apostola i Evanđelista, te su uhitile župnika don Ivana i odvele ga na lijevu obalu u zarobljeništvo. Lijeva obala je okupirana od muslimana pa tako i liturgijski prostor i Župni caritas u Zaliku, a *Tvrkov dom* postao je crta bojišnice. Župni ured i stan u Sveučilišnoj knjižnici potpuno su uništeni i spaljeni sa svim inventarom i maticama. Jedan dio župljana ostao je u muslimanskom zarobljeništvu dok su se drugi raspršili na sve strane svijeta. Župa sv. Ivana ostala je bez igdje ičega: župnika, sakralnih objekata, Caritasova prostora, matica, misnog ruha i cijelog inventara. Nakon intervencije crkvenih poglavara don Ivan je poslije nekoliko dana sretno vraćen iz zarobljeništva. Pri njegovu spašavanju smrtno je stradao jedan časnik španjolskog bataljuna.

Centar u Splitskoj ulici

Budući da je ostao bez igdje ičega, don Ivan je privremeno smješten kod župnika župe sv. Mateja na Rudniku. Otvorio je kartoteku i počeo praviti popis svojih vjernika koji se nalaze u Mostaru. Veliki broj vjernika napustio je Mostar i otišao u Hrvatsku, a neki i u inozemstvo. Na Rudniku je imao i prvu sv. pričest djeci trećega razreda koju je spremio prije nego je počeo rat s muslimanima.

Ubrzo je župnik našao prostorije u Splitskoj ulici broj 21, koje će služiti za liturgijski i karitativni rad. To su bile trgovine od poznatog poduzeća *Razvitak*. Njihova samoposluga pretvorena je u prostor za Župni caritas, a prodavaonica odjeće i obuće u kapelicu sv. Ivana. Gradske vlasti dale su mu uz to i stan na privremeno korištenje iznad tih prostorija kako bi stalno mogao biti pri ruci svojim vjernicima.

Za rad u Župnom caritasu imenuje: Ivicu Bošnjaka za predstojnika, te uz njega još i druge suradnike: Juru Primorca, Andriju Zovka, Slavka Pehara, Mirka Sesara, Pavu Barišića, Anku Gjenero, Vojislavu Lasić, Sanelu Miličević i Zdenku Pejdo. Ova skupina župljana radila je besprijekorno u najtežim ratnim uvjetima, s osobitom brigom za prognanike. Popisane su sve obitelji koje se nalaze na području ove župe i svaka ima svoj obiteljski karton na temelju kojeg su dobivali hranu i druge potrepštine. Sviračica i voditeljica crkvenog pjevanja Nevena Erceg, brinula se i za čistoću i uređivanje kapelice, kao i za župnikov stan. Don Ivan je uveo redoviti župni vjeronauk za sve osnovce, a srednjoškolicima je predavao vjeronauk u školi.

Kapelica u Splitskoj ulici

Kapelica sv. Ivana postala je pravo malo svetište i svratište. Stalno je zauzeta slavljenjem svete mise, održavanjem vjeronauka, pjevanjem, slavljenjem svetih sakramenata i raznih pobožnosti. Vjernici Mostara brzo su je zavoljeli, kao i toliki prognanici i izbjeglice. Rat između muslimana i Hrvata napunio je Mostar hrvatskim prognanicima iz Bosne i sjeverne Hercegovine. Samo u ovoj župi prijavilo se oko 5.000 takvih osoba. Inače, župa broji oko 13.000 osoba za koje se skrbi Župni caritas. To nisu

sve katolici nego ima i muslimana, pravoslavni i veliki broj miješanih brakova. Sami Mostarci manje su dolazili na misu i sakramente, a više prognanici iz Bosne.

Najveći problem ovoj župi predstavlja skućeni liturgijski prostor. Ova kapelica ne može zadovoljiti sve potrebe župe jer vjernici dolaze u velikom broju te ni radnim danima ne mogu ući da u sabranosti slave Gospodina, a posebice je prepuna nedjeljom i blagdanima.

Budući da su pastoralni poslovi svakodnevno rasli, župa je u rujnu 1994. dobila duhovnog pomoćnika vikara don Gordana Božića. Njegova zadaća bila je da drži kateheze i odgaja djecu i mlade. Bog mu je dao glazbene darove koje pokušava prenijeti na djecu i mlade. Stanje ni rata ni mira (1994.-1995.) u gradu Mostaru pogoduje raznim devijacijama u koje upadaju svi, a posebno mladi. Crkva na sve moguće načine želi zaštititi svoje vjernike od poroka nudeći im nebeske darove bez kojih se ne može osmisliti ovaj život.

Novi liturgijski i karitativni prostor

Da bi se moglo aktivno pastoralno djelovati u ovoj župi, trebalo je misliti na veći liturgijski prostor i u tom smislu nešto učiniti. Župnik, u suradnji s Biskupskim ordinarijatom u Mostaru, organizira izgradnju liturgijskog i karitasova prostora u izgorjelim vojnim skladištima u ulici Kneza Višeslava 2, iza Stare bolnice. Projektu dokumentaciju priredio je arhitekt Boro Puljić, a izvođač radova je Pero Šarić, bivši djelatnik Biskupijskog caritasa u Mostaru. Radovi su otpočeli u listopadu 1994. godine. Uza sve poteškoće radovi su privedeni kraju te su župna crkva sv. Ivana Apostola i Evanđelista od 250 m² i prostor iste veličine za Župni caritas, mogli biti otvoreni. Preko puta skladišne crkve urađena su i skladišta za Biskupijski caritas, kojemu je ravnatelj don Krešo Puljić, koji je svesrdno pomagao naš Župni caritas raznovrsnom vrstom karitativne pomoći. Stoga naši vjernici nisu za vrijeme rata puno oskudijevali.

Svečani blagoslov župne crkve u bivšem skladišnom prostoru imao je biskup Ratko Perić, 26. veljače 1995. u 11 sati. Okupio se velik broj vjernika grada Mostara, izbjeglica i prognanika iz Bosne, tako da je i dvorište oko crkve bilo ispunjeno pukom Božjim. Na početku mise biskup je blagoslovio crkvu, a nakon homilije uslijedio je blagoslov oltara. U koncelebraciji su sudjelovali župnici nekih mostarskih župa. Tijekom mise pjevao je katedralni zbor *Marija* pod ravnanjem maestra don Dragana Filipovića.

Nakon mise bio je blagoslov skladišta Biskupijskog caritasa i skladišta Župnog caritasa. Potom je izrekao riječi zahvale župnik don Ivan. Zahvalio je svemogućem Bogu što nas je očuvao u ovim teškim ratnim neprilikama, zatim biskupu, vojnim vlastima na čelu s ministrom obrane mr. Vladom Šoljićem koji su dali dozvolu da se ovaj spaljeni prostor uredi za pastoralno-karitativne potrebe. Zahvalio je izvođačima i svim radnicima koji su s ljubavlju gradili ovaj crkveni dom. U ime vjernika zahvalio je i svoju radost iznio Gojko Barbarić, istaknuvši veliku zaslugu župnika u oblikovanju ove nove župe u ovako teškim ratnim okolnostima: „Župnikova briga i ljubav za svakog od nas davala nam je snagu i nadu, a i ovaj svečani dan znak je da nismo ostavljeni i prepušteni samima sebi.“ Na kraju je uslijedilo bratsko druženje i čašćenje za sve prisutne vjernike. Župljani ove župe, posebice članovi Župnog caritasa, pripremili su kolače, mesne nareske, sokove i ostalo piće, da se svatko može okrijepiti.

Poslije blagoslova, kod improvizirane trpeze, župnik je rekao: “U ovim teškim ratnim vremenima ovaj dan nikad neću zaboraviti, jer je on kao oaza u vreloj pustinji ratne svakodnevnice, a osim toga ovo mi je, poslije moje Mlade mise, najdraži dan u mom životu.”

Župa sv. Ivana, nakon svih selilačkih patnja i progona, dobila je zaslužni, ali ne i trajni krov nad glavom, koji će joj omogućiti da razvije puna jedra u gradu na nemirnoj Neretvi.